

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Europas hav – Östersjön

Längd: 27 min

Ålder: 11 år

Ämne: geografi

Språk: svenska

Produktionsland:
Tyskland, 2018

Svensk distribution:
Cinebox, 2019

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmnr: EDU0170

Nyckelord

brackvatten • salthalt
kustlinje • istiden
turism • sjöfart • klintkust
boddenkust • fjordar

Östersjön är Atlantens bihav i Nordeuropa. Runtom Östersjön omsluter fastland innanhavet. I söder förbinds Östersjön med världshaven via Kattegatt och där blandas Nordsjöns salta vatten med Östersjöns bräckta. Kustlandskapet i Östersjön är varierat med bland annat vikar, skärgård, fjordlandskap och klintkust. Klimatet skiftar från tempererat i söder till påverkan från subpolärt klimat i norr. Turism, kryssningsindustri och godstransporter över havet är en viktig marknad i Östersjöområdet.

Referat

Östersjöns enda förbindelsen med Atlanten är Kattegatt mellan Jylland och Skandinavien och där blandas Nordsjöns vatten med Östersjöns mindre salta vatten. Vid kraftiga stormar pressas det salta vattnet från Nordsjön in i Östersjön och lägger sig i djupvattnet och fördelas sedan vidare med hjälp av strömmar. Samtidigt når mycket sötvatten Östersjön genom älvar som mynnar ut i havet och gör att salthalten blir låg men också varierar mellan olika delar av havet. När salthalten är lägre än 1 gram per liter, som det är i Östersjön, kallas det brackvatten och är inte tjänligt som dricksvatten.

Östersjön bildades efter den senaste istiden. Isen förflyttades söderut och drog med sig sediment, rullsten och enorma stenblock. När vattennivån sedan höjdes bildades ett oregelbundet format kustlandskap med vikar och skär. I filmen visas olika delar av kustlandskapet och hur det påverkar människor som bor där. Vi får se hur norra Östersjön präglas av skärgård med skär, öar och holmar,

samt att klintkust kännetecknar de västra delarna och boddenkust de södra. Längst norrut påverkas Östersjön av det subpolära klimatet och är ofta istäckt.

Turismen är en av östersjökustens viktiga näringsgrenar eftersom många platser är populära att semestra på. En del av det är kryssningsindustrin med stopp vid historiska städer utmed kusterna som utgör en växande marknad. Östersjön används även mycket för varutransport då den erbjuder en billig och snabb väg. Lastbilar kör på och av själva och chaufförerna passar på att sova på färjan, exempelvis den mellan Rostock och Trelleborg. Fiskeindustrin är viktig och på väg åt rätt håll även om många har fått ge upp sin verksamhet. Främst är det sill, flundra och torsk som fångas och fiskarna behöver förhålla sig till fiskekvoter som bestäms av EU för att fiskeindustrin ska bedrivas på ett hållbart sätt och fortleva.

Arbeta med filmen

Europas hav – Östersjön

Före filmvisning

- Visa en karta över Norra Europa och var Atlanten, Nordsjön, Kattegatt, Östersjön och bottenviken ligger.
- Förklara begreppen livsmiljö, salthalt, tjänligt dricksvatten, kustlinje, vattennivå, tidvatten, istiden, skärgård, fiskekvoter, näringsgren.
- Be eleverna berätta om sina erfarenheter av Östersjön. Har de varit på några platser längs med Östersjöns kust? Hur såg det ut där?

Frågor efter filmvisning

1. Vad betyder brackvatten? Vad är det som påverkar Östersjöns salthalt?
2. Hur ser Östersjöns kustlinje ut? Ge några exempel.
3. Vad är det som gör att området i skärgården sakta förändras?
4. Hur går det till när det bildas laguner?
5. Hur påverkas människorna och samhällen när Östersjön i norr fryser till is?
6. På vilket sätt är Östersjön gynnsam och viktig för transporter?
7. Vilka stora näringar använder Östersjön för sin verksamhet?
8. Hur påverkas samhällen och människors livsvillkor av Östersjön och dess kust?
9. Vilka åtgärder kan tas till för att Östersjön ska må bra i framtiden? Ge exempel från filmen och sådant ni vet sedan tidigare.

Arbete efter filmen

Övning 1

- Låt eleverna vara med och planera en kryssningsresa runt Östersjön som ska stanna till vid minst tre platser. Be eleverna skriva en instruktion till guiden/ reseledaren som ska beskriva vad turisterna kan se på de olika platserna och försöka använda så många begrepp från filmen som möjligt.

Övning 2

- Ta reda på vilka utmaningar Östersjön står inför i framtiden. Vilka problem finns? Vad kan vi människor göra för att det ska bli bättre? Via länkarna nedan går det att hitta användbar information.

Sök vidare

Europas hav – Östersjön

Länktips

SO-rummet

[Artiklar och filmer om vatten och hav.](#)

WWF

[Världsnaturfondens webbsida om Östersjön](#)

Havet

[En webbsida om hav, främst Östersjön, som görs i samarbete mellan flera av Sveriges största universitet.](#)

Naturskyddsföreningen

[Faktasida om Östersjön med tillhörande arbetsmaterial för skolor.](#)

Skansen

[På Skansens webbsida kan man läsa om hur miljögifter och nedskräpning påverkar Östersjön.](#)

Filmtips

Europas hav – Nordsjön

Stormiga Nordsjön är svalt på sommaren och isfritt på vintern.

Europas hav – Medelhavet

Medelhavet är ett bihav till Atlanten och är omringat av tre kontinenter: Europa, Afrika och Asien.

Östersjön – det ömtåliga havet

Östersjön är världens mest förorenade hav. Det är också det hav som vi i Sverige är helt beroende av.

Den blommande stranden

Den blommande stranden är en film om blomsterprakten och djurlivet på en stenstrand i skärgården.

Vattnets kretslopp

När det regnar är det egentligen samma gamla vattendroppar som faller på oss, som föll på dinosaurierna för miljoner år sedan!

filmochskola.se

Se filmer och handledningar

Facebook

Följ för inspiration och tips

Nyhetsbrev

Prenumerera för information

Varumärke

under Film och Skola

Varumärke

under Film och Skola

Läroplanskoppling

Europas hav – Östersjön

Filmen *Europas hav – Östersjön* passar bra för undervisning i ämnena geografi i grundskolan. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11, se www.skolverket.se.

Geografi, åk 4-6, Lgr11

Livsmiljöer

- Jordytan och på vilka sätt den formas och förändras av människans markutnyttjande och naturens egna processer, till exempel plattetektonik och erosion. Vilka konsekvenser detta får för människor och natur.
- De svenska, nordiska och övriga europeiska natur- och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.
- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.

Geografins metoder, begrepp och arbetssätt

- Namn och läge på övriga Europas länder samt viktigare öar, vatten, berg, regioner och orter.
- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Hur val och prioriteringar i vardagen kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.

Geografi, åk 7-9, Lgr11

Livsmiljöer

- Jordens klimat- och vegetationszoner samt på vilka sätt klimatet påverkar människors levnadsvillkor.
- Var olika varor och tjänster produceras och konsumeras samt hur varor transporteras. Hur människors försörjning och handelsmönster har förändrats över tid.
- *Namn och läge på världsdelarnas viktigare länder, vatten, öar, berg, öknar, regioner och orter.*
- *Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.*

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Sårbara platser och naturgivna risker och hot, till exempel översvämningar, torka och jordbävningar, och vilka konsekvenser det får för natur- och kulturlandskapet.